

leerdorp

Elst

Beroepsonderwijs met visie

Arevo
Roc Rijn IJssel
Stichting Werkgevers Leerdorp Elst

Beroepsonderwijs met visie

Arevo
Roc Rijn IJssel
Stichting Werkgevers Leerdorp Elst

Leerdorp Elst

Beroepsonderwijs met visie

Elst, 1 april 2005

Deze brochure is gemaakt door:

Ton Eimers

Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt

Postbus 1422

6501 BK Nijmegen

024 365 35 20

Remy van Kasteren

Diephuis & Van Kasteren Onderwijsadviseurs

Honddijk 5

4101 NP Culemborg

0345 53 32 52

In opdracht van:

Arevo

Postbus 4022

6803 EA Arnhem

026 320 01 50

Roc Rijn IJssel

Postbus 5162

6802 ED Arnhem

026 365 57 61

Meer informatie over Leerdorp Elst is te vinden op www.leerdorpelst.nl (vanaf 1 mei 2005).

Contactpersoon Leerdorp Elst voor bedrijven en instellingen: Evert van Eindhoven 06 20 43 64 78

Inhoudsopgave

1.	Leerdorp Elst: een andere visie	4
2.	Leren van de praktijk: het leerarrangement	7
3.	De rol van bedrijven en instellingen	9
4.	Leren in de praktijk: meer dan stages	10
	Vragen & Antwoorden: Vragen uit het bedrijfsleven	12
5.	Flexibel leerproces	14
6.	Volgen en vastleggen: het leermanagementsysteem	16
	Vragen & Antwoorden: Vragen van leerlingen en ouders	17
7.	Samen werken in onderwijsteams	20
8.	Leerdorp Elst 2005-2008: van visie naar realisatie	22

1 Leerdorp Elst: een andere visie

De tijd is rijp voor een andere visie op onderwijs. Dat is geen profetische uitspraak, maar een nuchtere constatering. Het zoekt van beweging en verandering in het onderwijs. Anders dan voorheen richt de discussie zich nu niet op de gevolgen van weer een stelselwijziging. Ditmaal komt de beweging van onderop. Scholen in het voortgezet onderwijs, middelbaar en hoger beroepsonderwijs zoeken alleen of met partners naar nieuwe onderwijsvormen en andere inhouden en doelen. Begrippen als competenties, de deelnemer centraal, vraaggericht onderwijs en praktijkgestuurd leren drukken uit dat men zoekt naar een vorm van onderwijs, die minder dan voorheen wordt gedomineerd door de kaders van wetgeving, bekostiging, leerdoelen en kwalificatiestructuur.

Problemen en kansen

Het idee voor het Leerdorp Elst is ontstaan vanuit een dubbel probleembesef. Enerzijds wil het Leerdorp Elst een antwoord geven op problemen als uitval, moeizame doorstroming en gebrekkige aansluiting in de beroepskolom. Het wil de kwaliteit en aantrekkelijkheid van het onderwijs verbeteren, voor deelnemers, maar ook voor docenten, bedrijven en instellingen. Anderzijds moet Leerdorp Elst een antwoord zijn op de versnippering van de innovatie in het beroepsonderwijs. De afgelopen jaren zijn tal van innovatieve projecten van de grond gekomen, die elk voor zich belangrijke bijdragen kunnen leveren. Vaak blijft het echter bij geïsoleerde projecten en ontbreekt het aan verbindingen met verwante innovaties en aan mogelijkheden voor bredere toepassing.

In de regio Elst, het gebied tussen Arnhem en Nijmegen,

zullen zich de komende jaren tienduizenden mensen nieuw vestigen. Er worden grote nieuwbouwprojecten gerealiseerd en natuurlijk is er ook behoefte aan uitbreiding van het onderwijsaanbod. Leerdorp Elst wil jongeren de mogelijkheid bieden om in de eigen regio modern beroepsonderwijs (vmbo, mbo en met een verbinding naar hbo) te volgen en hen daarmee ook proberen te binden aan de lokale arbeidsmarkt. Het binden van geschoolede jonge mensen draagt bij aan de instandhouding en verdere ontwikkeling van de bedrijvigheid in de regio en aan een evenwichtige samenstelling van de sociale structuur van het gebied.

Leerdorp Elst in beeld

Leerdorp Elst is een omvattend concept. In het concept Leerdorp Elst komen ideeën samen over andere rollen en verhoudingen voor school, leerling en arbeid. Het doel is om alle leerlingen te motiveren en in staat te stellen om hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen. Leren gebeurt voor een groot deel in de praktijk. De school zelf is onderdeel van de lokale maatschappelijke omgeving. De community vormt de leeromgeving. Zo ontstaat het idee van een leerdorp, een gemeenschap waarin de school samen met gemeente, bedrijven en instanties gezamenlijk verantwoordelijkheid draagt voor het leren en opleiden van jonge mensen. De school heeft een centrale positie in het leerdorp, maar ook bedrijven en anderen dragen bij aan het creëren van uitdagende leerdoelen. In het Leerdorp vinden deelnemers van vmbo, mbo en hbo elkaar.

Leerdorp Elst biedt een geïntegreerd onderwijsaanbod voor vmbo en mbo. In eerste instantie zal Leerdorp Elst bestaan uit zes leerjaren (vmbo plus mbo). De leerlingen krijgen een ononderbroken leertraject aangeboden op

hun eigen niveau. Als zij de school verlaten hebben ze een beroepsdiploma (mbo-niveau) gehaald, of stromen ze door naar een vervolgmogelijkheid (specialisatie binnen één van de afdelingen van roc Rijn IJssel). Gedurende de projectperiode worden plannen ontwikkeld voor de invulling van leerjaar 7 (mbo-4) en de doorlopende leerlijnen met het hbo.

Omdat het onderscheid tussen vmbo en mbo wegvalt, is er geen probleem meer van toelatingscriteria, overdracht en geen voor de leerling moeilijke overgang tussen onderwijssystemen. Het vmbo-diploma is geen zelfstandig doel meer binnen Leerdorp Elst. Om een integraal onderwijsaanbod te kunnen ontwikkelen werken Arevo (vmbo) en roc Rijn IJssel (mbo) samen: Leerdorp Elst kent gezamenlijke onderwijsteams, een gezamenlijk projectmanagement en nauwe samenwerking tussen overige scholen en afdelingen van beide partijen.

Initiatiefnemers

Leerdorp Elst is een initiatief van Arevo en roc Rijn IJssel. AREVO is een schoolbestuur met zes scholen voor voortgezet onderwijs in Arnhem en directe omgeving, waaronder ook in Elst. Arevo heeft 12 locaties, waarvan zes vmbo-locaties, met in het totaal 7400 leerlingen en ongeveer 950 medewerkers. Roc Rijn IJssel heeft vestigingen in Arnhem, Dieren, Zevenaar, Renkum, Wageningen, Nijmegen en Elst. Op 20 locaties verzorgen 1200 medewerkers onderwijs voor circa 14.000 deelnemers. Arevo en roc Rijn IJssel zijn enige jaren geleden een strategische alliantie aangegaan, met als doel samenwerking en gemeenschappelijke activiteiten binnen de beroepskolom.

De beide scholen voeren samen met de Stichting Werkgevers Leerdorp Elst de aansturing van Leerdorp uit. De Stichting vertegenwoordigt bedrijven en instellingen

uit Elst en omgeving en is opgericht om de inbreng van individuele bedrijven te stimuleren en om de visie van bedrijven en instellingen in te brengen.

Andere belangrijke partners in het project Leerdorp Elst zijn de gemeente Overbetuwe, de Hogeschool Arnhem Nijmegen en de ondernemerskringen in de regio.

Visie en integrale vernieuwing

Veel van de ideeën die in het Leerdorp samenkomen zijn niet nieuw. De plannen voor het Leerdorp passen in een brede trend tot vernieuwing die overal in het land tot initiatieven leidt.

Het concept Leerdorp onderscheidt zich omdat het een verbinding legt tussen innovatie van de school, de omgang met leerdoelen en het ingrijpend vergroten van de leeromgeving.

Vernieuwing is geen doel op zich. Het gaat erom oplossingen te vinden voor de problemen waar het (beroeps)onderwijs vandaag mee kampt: hoge uitval in het mbo, de kloof tussen vmbo en mbo, grote groepen leerlingen in het vmbo die geen passend onderwijs krijgen, de ongelukkige plaats van het vmbo-t, het ongunstige imago van het beroepsonderwijs.

Juist ook de samenhang tussen de verschillende problemen noopt tot een oplossing die op meerdere fronten ingezet wordt.

In Leerdorp Elst wordt gekozen voor een structurele aanpak. Het doel is niet alleen om onderwijsvormen aan te passen, maar om tot een integrale vernieuwing te komen. Er verandert veel in de school voor docenten en leerlingen. Leerdorp Elst is bijzonder omdat het probeert innovaties op verschillende deelterreinen samen te brengen, onder meer op het gebied van pedagogisch-didactische

aanpak, flexibilisering en individualisering, praktijk- en competentiegericht leren, inrichting van onderwijs (ineenschuiven vmbo-mbo) en relatie onderwijs-arbeid en onderwijs-omgeving. Leerdorp Elst wil bestaande innovaties en ervaringen benutten en een stap verder brengen.

Maar de uitdaging voor het project gaat verder dan het louter bijeen brengen van goede ideeën. Leerdorp Elst heeft integraal ontwerp tot doel. Dat wil zeggen het in samenhang ontwikkelen van innovatie vanuit één visie en concept. De flexibele, kort-cyclische leerarrangementen moeten aansluiten op de interesse en capaciteiten van leerlingen(-groepen) én op de wensen en mogelijkheden van bedrijven en andere community-partners. Leerarrangementen staan niet los, maar moeten worden ingekaderd in een nieuwe 'kwalificatiestructuur' die de leerdoelen van het bestaande vmbo en mbo verbindt en lossert maakt. Een slim leermanagementsysteem moet leerlingen, begeleiders en docenten houvast bieden en de kansen van een ruimere leeromgeving laten benutten. Bedrijven kunnen ook baat hebben bij de samenwerking met het onderwijs, door hen invloed te geven op leerprocessen en door in te spelen op de economische ontwikkelingen in de regio. Docenten en begeleiders zien hun taken en rol veranderen en moeten in een andere organisatievorm hun werk doen. Zo hangt de ene innovatie samen met de andere.

De integrale vernieuwing moet leiden tot het realiseren van een daadwerkelijk leer-dorp, waarbij Elst en omgeving de 'school' vormen voor een nieuwe generatie leerlingen, onderwijsgeevenden en begeleiders.

In zijn doelstellingen is het Leerdorp meer dan een nieuw onderwijsconcept, het is een andere visie op onderwijs en op de plaats van onderwijs in de samenleving. Een visie die richting geeft aan het telkens verder ontwikkelen en uitbouwen van een learning community.

Innovatiepijlers

Er zijn zes bouwstenen of principes die het fundament vormen voor Leerdorp Elst:

- Het leren van de praktijk: het onderwijs wordt vorm gegeven in zogenaamde leerarrangementen, waarin altijd een praktijksituatie (opdracht, taak, probleem) het vertrekpunt is. De leerarrangementen worden ontworpen door onderwijsteams, samen met leerlingen en bedrijven.
- De rol van bedrijven en instellingen in Leerdorp Elst is van cruciaal belang. Leerlingen maken hun beroepskeuze en leren hun vak voor een groot deel op basis van ervaringen in de praktijk. Bedrijven zijn meer dan de aanbieders van stages in Leerdorp. Zij geven mede richting aan de ontwikkeling van het onderwijs.
- Het leren in de praktijk neemt een belangrijke plaats in. Naar mate de leerling verder komt in de opleiding zal hij steeds meer in de praktijk gaan leren – niet alleen in de vorm van stages, maar bijvoorbeeld ook door het uitvoeren van bedrijfsprojecten of door het opzetten van een 'minionderneming'.
- Het leerproces is flexibel, niet alleen wat betreft het maatwerk voor de individuele leerling, maar ook als het gaat om het inspelen op de vragen en mogelijkheden die bedrijven hebben. Het leren is als een reis, waarvan het doel steeds duidelijker wordt, maar de route ruimte voor keuzes biedt.
- Het volgen en vastleggen van de reis die leerlingen ondernemen krijgt veel aandacht. Leerlingen weten waar ze aan toe zijn en wat ze moeten doen. Docenten kunnen de leerling en zijn vorderingen op de voet volgen. Een goed leermanagementsysteem helpt om het overzicht te houden.

- In de school worden onderwijsteams gevormd: multidisciplinaire teams van docenten, assistenten en ondersteunend personeel. De teams werken samen aan het ontwerpen van leerarrangementen, het lesgeven en begeleiden van leerlingen en aan de contacten met bedrijven en instellingen.

In de navolgende hoofdstukken worden de zes pijlers van Leerdorp Elst nader toegelicht.

2. Leren van de praktijk: het leerarrangement

In het hart van de Leerdorp-aanpak staat het leerarrangement. Het onderwijs wordt gedurende de gehele leertijd georganiseerd in de vorm van leerarrangementen. Een leerarrangement is de bepalende onderwijseenheid (doel, periode, activiteiten, leermiddelen). Binnen- en buitenschoolse activiteiten, kennisgebieden en praktijkopdrachten, lessen en begeleiding, toetsing en evaluatie: alles wordt opgehangen aan de leerarrangementen. Gedurende een bepaalde periode zijn leerlingen, individueel of in groepen, bezig met de uitvoering van een arrangement. De arrangementen worden per leerling(-groep) ingevuld, telkens gekoppeld aan een concrete vraag, opdracht of mogelijkheid vanuit het bedrijfsleven of de maatschappelijke omgeving. Dat kan zijn een bedrijfsproject, waarin leerlingen voor een bedrijf klantentevredenheid in kaart brengen. Of een opdracht binnen het verzorgingshuis waarin leerlingen samen met bewoners een bibliotheekprogramma opzetten. Het kan echter ook een individuele stage zijn in een bedrijf. De traditionele vakken, of kennisgebieden, worden geïntegreerd ondergebracht in de leerarrangementen. Zo wordt de leerloopbaan van de leerling een betekenisvolle aaneenschakeling van leerarrangementen. De leerarrangementen zijn geen vrijblijvende projecten. Elk arrangement is gekoppeld aan één of meer elementen uit de verplichte 'stof', zoals die is omschreven in de formele onderwijsdoelen (doelen basisvorming, eindtermen vmbo, kwalificatiestructuur mbo). Hoewel de vorm van het onderwijs anders is, haalt elke leerling een formeel erkend diploma.

Wat is een leerarrangement?

Hoe ziet nu het leren er straks daadwerkelijk uit? Hoe krijgt het een vorm? Wat levert het op? Een leerarrangement is een opdracht aan de leerling. Het is – wat abstract geformuleerd – een eenheid van handelen met een inhoud, een vorm en een resultaat. Concreter gezegd: een leerarrangement is een ‘werkbrieftje’ van de leerling voor een gegeven periode. Het ‘werkbrieftje’ is het resultaat van samenwerking, waarin de uitvoerder zelf (de leerling), de begeleider (de leraar of diens assistent) en de belangrijkste belanghebbende (het bedrijf of de instelling) een inbreng hebben gehad.

Een leerarrangement bevat elementen die voor elk van deze drie partijen relevant zijn:

- een omschrijving van de te leveren prestatie,
- eisen waaraan het resultaat moet voldoen,
- een beschrijving van de gewenste aanpak en de te gebruiken gereedschappen, hulpmiddelen of leerbronnen,
- de wijze waarop de begeleiding vorm krijgt, afspraken waar eenieder op kan rekenen,
- de planning van de werkzaamheden in tijd en plaats
- de criteria waarmee het resultaat wordt beoordeeld en de wijze waarop dat gebeurt.

Een leerarrangement kan verschillende vormen hebben. Vaak zal het een wat grotere projectopdracht zijn, waaraan leerlingen een tijdje kunnen werken.

Waarom is deze keuze gemaakt? Het consequent denken in termen van opdrachten, in plaats van de traditionele lessen heeft drie belangrijke effecten:

- het programma legt vanaf het begin de verbinding met de wereld van werk en beroep,
- leerlingen leren vanaf het begin zelf verantwoorde-

lijkheid te nemen voor hun werk (lessen worden ‘gevolgd’, opdrachten worden daarentegen aangenomen en uitgevoerd),

- het leren is taak- en productgericht en dat past goed bij het idee van kwalificerende leerroutes.

Ketens van leerarrangementen

Natuurlijk zullen leerarrangementen er in de drie fasen van Leerdorp Elst steeds weer anders uitzien. Ze moeten passen bij de verschillende leeftijdsgroepen. In de eerste leerjaren gaat het om brede oriëntatie. In de jaren daarna wordt een goede en stabiele beroepskeuze gemaakt. In de laatste jaren van de opleiding wordt gericht toe gewerkt naar een beroepskwalificatie. De leerarrangementen variëren van algemeen tot specifiek, van collectief tot individueel.

Op het einde van zijn opleiding heeft de leerling een reeks van leerarrangementen achter de rug die tezamen recht geven op een diploma. Alle verplichte stof is aan de orde geweest en er is bovendien ruimte geweest voor individuele wensen van de leerling en specifieke eisen die bedrijven of instellingen in de regio toevoegen.

Om dat alles te realiseren moeten de leerarrangementen aan strikte eisen voldoen: het moet vooraf en tijdens de rit volstrekt duidelijk zijn welke kennis en vaardigheden (competenties) geleerd zijn en welke nog geleerd moeten worden. In Leerdorp Elst wordt daarom gewerkt met een zogenaamde kwalificatieonderlegger, een vertaling van de einddoelen uit het vmbo en mbo. De kwalificatieonderlegger bepaalt wat er uiteindelijk geleerd moet worden en geeft docenten en leerlingen de mogelijkheid om de voortgang te beoordelen en vast te leggen. Op die manier kunnen de afzonderlijke leerarrangementen tot betekenisvolle ketens aaneen geregen worden.

3. De rol van bedrijven en instellingen

Bedrijven en instellingen spelen een zeer belangrijke rol. In Leerdorp Elst gaat het om beroepsonderwijs. Het doel is om jongeren op te leiden tot beroepsbeoefenaars op een manier die hen zelf aanspreekt én die past bij de behoeften en mogelijkheden van het (lokale) bedrijfsleven. Tal van bedrijven en instellingen, ook in Elst en omgeving, laten zien dat zij een eigen visie hebben op wat en hoe jongeren moeten leren om bij hen als volwaardige krachten aan het werk te kunnen. Zij willen investeren in hun toekomstige werknemers.

Samenwerkingspartners

De kern van Leerdorp Elst is om een zo breed mogelijk draagvlak te krijgen binnen de lokale gemeenschap (ouders/leerlingen, bedrijven, instellingen). Die doelstelling wordt onderschreven door de bedrijven in Elst zelf. Daarom hebben werkgevers uit de profit- en non-profitsector de Stichting Werkgevers Leerdorp Elst opgericht. De Stichting en participanten hebben zich tot doel gesteld om een bredere participatie van bedrijven en instellingen te realiseren. De Stichting wordt bestuurd door werkgevers zelf en werkt nauw samen met onder meer de ondernemersverenigingen OCO (Ondernemerscontact Overbetuwe) en OPO (Ondernemersplatform Overbetuwe) en met de Kamer van Koophandel Centraal Gelderland. Arevo, roc Rijn IJssel en de Stichting Werkgevers Leerdorp Elst hebben een samenwerkingsovereenkomst gesloten, waarin zij zich verbinden aan het realiseren van het projectplan.

Een bijzondere samenwerkingspartner in het project is de gemeente Overbetuwe. De gemeente heeft vanaf het

begin de ontwikkelingen van de ideeën rondom Leerdorp Elst actief ondersteund. De gemeente participeert, als grote werkgever in Elst, in de Stichting Werkgevers en heeft daarnaast ook zitting in de stuurgroep van het project als geheel.

Meer dan stages alleen

De betrokkenheid van bedrijven en instellingen gaat verder dan de traditionele stages van leerlingen. Eén van de doelstellingen van Leerdorp Elst is om het beroepsonderwijs te laten aansluiten op de regionale arbeidsmarkt en op de economische ontwikkeling in de regio. Bedrijven denken en bepalen mee hoe het onderwijs in Leerdorp Elst eruit moet zien:

- welke opleidingsrichtingen zijn relevant voor de regio,
- op welke branches moet het onderwijs zich richten,
- aan welke eisen moeten gediplomeerde schoolverlaters voldoen,
- hoe moeten de stages van leerlingen eruit zien,
- hoe kan het onderwijs bijdragen aan de scholing van werknemers.

Leerdorpgroepen

In het kader van Leerdorp Elst worden zogenaamde Leerdorpgroepen georganiseerd. Elke Leerdorpgroep bestaat uit 2-4 vertegenwoordigers uit het onderwijs (Arevo, Rijn IJssel, mogelijk HAN) en 2-4 vertegenwoordigers uit bedrijven en instellingen. Het is de bedoeling om een zo groot mogelijk aantal Leerdorpgroepen bijeen te brengen. In eerste instantie wordt daarbij gekeken naar groepen per branche of sector:

- bouw, metaal, transport/logistiek, gezondheidszorg, kinderopvang, kappers, procesindustrie, detailhandel (winkeliers) enz.

Daarnaast kan ook gedacht worden aan:

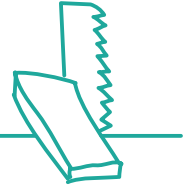
- groepen per locatie: bedrijventerrein, dorp, winkellocatie
- thematische groepen: sport, toneel, muziek, maatschappelijke dienstverlening, community-service, overheidstaken, evenementen.

De groepen hebben tot taak om:

- Voorstellen te ontwikkelen of te verzamelen voor activiteiten of 'projecten' die als basis kunnen dienen voor leerarrangementen. Daarbij kan gedacht worden aan stagevormen, bedrijfsprojecten, bedrijfsbezoeken, gastlessen, simulatieprojecten, leerwerkplekken.
- Voorstellen te doen over het opzetten van een structureel contact (netwerk) voor samenwerking binnen Leerdorp Elst voor 'hun' branche of werkveld.

De leerdorpgroepen vormen gezamenlijk een fijnmazig netwerk van samenwerking en contacten tussen onderwijs, bedrijfsleven en gemeenschap.

4. Leren in de praktijk: meer dan stages

Eén van de meest opmerkelijke kanten van Leerdorp Elst is de relatie tussen school en omgeving – of liever gezegd de vloeiende overgang tussen school en omgeving. Leerlingen (en docenten!) brengen een groot deel van de tijd door met leren in en van de praktijk. Gemiddeld zijn zij de helft van hun tijd actief buiten de school, of in contact met begeleiders en 'docenten' van buiten de school.

Daarbij beperkt het buitenschoolse leren zich niet tot traditionele vormen van stages in bedrijven en instellingen. Culturele en sportverenigingen, dorps- en buurtverenigingen worden eveneens actief betrokken bij het leren van jonge mensen. In Leerdorp Elst komen de ideeën en behoeften van de bedrijven en instellingen samen met de wens van de school om samen te werken. De leerarrangementen zijn bij uitstek het raakvlak tussen de competenties die de school de leerling wil bijbrengen en de competenties die het bedrijfsleven – maar ook de gemeenschap als geheel – vraagt.

Behalve de docenten in de school krijgt ook een groot aantal werknemers uit bedrijven en instellingen te maken met de innovaties van Leerdorp Elst. Dat heeft bijvoorbeeld consequenties voor de wijze van begeleiding en beoordeling door leermeesters en praktijkbegeleiders, of voor het formuleren van opdrachten. In Leerdorp Elst nemen bedrijven en instellingen een deel van de begeleiding van leerlingen in praktijksituaties voor hun rekening. De capaciteit die daarmee wordt vrijgespeeld bij docenten en onderwijsondersteunend personeel wordt ingezet voor de begeleiding, training en coaching van partners in de bedrijven en instellingen.

Bedrijven en instellingen kunnen op vele manieren een bijdrage leveren aan het onderwijs in Leerdorp Elst. Hieronder staan enkele voorbeelden genoemd.

Leervormen waarbij bedrijf en school samenwerken

Gast spreker of docenten uit het bedrijfsleven

Vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven houden lezing in de school. Lessen voor bepaalde competenties worden gegeven door mensen uit het bedrijf.

Informatiebeurs/markt

Meerdere bedrijven presenteren zich zelf aan de leerlingen door middel van lezingen, informatiemateriaal, discussiesessies, beroepskeuzebeurzen.

Rollenspel

Leerlingen krijgen verschillende rollen uit de beroepspraktijk toebedeeld. De oefening (spel) wordt begeleid door iemand uit een bedrijf.

Simulatie

Bekend zijn de simulatiebedrijven die bijvoorbeeld in het kader van administratieve opleidingen opgezet zijn. Onderling voeren deze bedrijven alle correspondentie die bij het bestellen, produceren en verrekenen van goederen en diensten plaats heeft. Als onderdeel van de simulatie worden bezoeken aan bedrijven en banken gebracht.

Mini-onderneming

Een groep leerlingen zet, op tijdelijke basis, een bedrijfje op. Vaak wordt er iets geproduceerd (T-shirts, planten, auto wassen) dat echt verkocht wordt. Alle handelingen die bij het opzetten en voeren van een bedrijf aan de orde komen worden uitgevoerd.

Gebruik van bedrijfsfaciliteiten

De school krijgt van bedrijven apparatuur of toegang tot bijvoorbeeld computertijd.

Opdrachten uit het bedrijfsleven

Een bedrijf geeft aan een school een opdracht om iets te maken of te onderzoeken.

Praktijkcentrum

Een vorm waarin meerdere bedrijven gezamenlijke een werkplaats of gebouw inrichten waar leerlingen praktijkervaring kunnen opdoen. Vaak omdat er te weinig stageplaatsen zijn, of omdat de leerling in de leerwerkplaats eerst ervaring kan opdoen voordat men op de 'echte' werkvloer komt (vgl. bouw, schilders).

Stages

Leerlingen worden opgeleid in een bedrijf als 'boventallige' stagiair of als leerling-werknemer.

Het is belangrijk dat de ideeën voor de invulling van het praktijkleren niet alleen of hoofdzakelijk door de school worden aangedragen, maar dat ook de leerlingen zelf en vooral de bedrijven en instellingen een actieve rol hebben in het aandragen van ideeën.

Achter de schermen van een goed praktijkproject moet veel werk worden verricht: een idee moet worden omgezet in een goed leerarrangement, de opdracht moet duidelijk zijn voor de leerling en voor het bedrijf en er worden afspraken gemaakt over begeleiding en toetsing. In Leerdorp Elst is het werk achter de schermen echter geen black box: onderwijsteams werken samen met de leerling en het bedrijf aan de voorbereiding, uitvoering en afsluiting van het leerarrangement.

Vragen & Antwoorden: Vragen uit het bedrijfsleven

Vraag:

Leerdorp zegt beter te willen luisteren naar bedrijven en instellingen bij de invulling van het onderwijs. Hoe wil men dat doen?

Antwoord:

Een aantal toonaangevende bedrijven en instellingen uit Elst en omgeving werkt samen in de Stichting Werkgevers Leerdorp Elst. Die Stichting neemt deel aan de stuurgroep en heeft zo directe invloed op alles wat er in Leerdorp Elst ontwikkeld wordt. Daarnaast worden bedrijven en instellingen per branche of sector gevraagd om mee te denken over het onderwijs gericht op hun bedrijfstak. Docenten en contactpersonen uit de school bezoeken regelmatig de individuele bedrijven om te praten over de leerling, maar ook om te luisteren naar vragen en wensen van bedrijven.

Vraag:

Ons bedrijf heeft al stagiaires. Wat verandert er met Leerdorp Elst?

Antwoord:

In Leerdorp Elst blijven stages een belangrijke manier om te leren in de praktijk. Sterker nog: om ook jongere leerlingen kennis te laten maken met de beroepspraktijk moeten er nog meer korte stagemogelijkheden komen. Daarnaast worden samen met bedrijven en instellingen tal van andere manieren ingezet om te leren in en van de praktijk: bedrijfsbezoeken, meeloopdagen, bedrijfssimulaties,

trainingsprogramma's enzovoort. Ook worden bedrijven veel nauwer betrokken bij de invulling en beoordeling van stages en andere vormen van buitenschools leren.

Vraag:

Wij nemen regelmatig jongeren met een mbo-diploma aan. Ik vind dat ze soms in de opleiding niet de goede dingen geleerd hebben. Ik heb wel ideeën hoe dat beter kan. Kan ik die ideeën kwijt in Leerdorp Elst?

Antwoord:

Ja. Voor een deel is de inhoud van de beroepsopleidingen landelijk vastgelegd, zodat een diploma in het hele land waarde heeft. Maar er is tegenwoordig ook veel vrije ruimte voor scholen om samen met het regionale bedrijfsleven delen van de opleiding naar wens in te vullen. Die ruimte wil Leerdorp Elst benutten om, per bedrijfstak, afspraken te maken met bedrijven en instellingen over het onderwijs.

Vraag:

Ik heb wel eens vaker geprobeerd contact op te nemen met de school van onze stagiaire, maar dat zijn van die grote onoverzichtelijke organisaties. Hoe weet ik wie ik binnen Leerdorp Elst moet benaderen?

Antwoord:

Als het gaat om vragen over een leerling is er altijd één contactpersoon, die zelf ook regelmatig bij het bedrijf langs komt. Voor alle andere vragen is er één loket: Leerdorp Elst heeft een centraal bureau, het zogenaamde LAB, waar alle informatie van en voor bedrijven bij elkaar komt. Bedrijven en instellingen kunnen daar terecht met vragen, ideeën, klachten en vooral met mogelijkheden voor leerlingen om te leren in de praktijk. Het LAB is gevestigd in Het Westeraam, de school in Elst.

Vraag:

Wij zijn geen bedrijf, maar een toneelvereniging. Kunnen leerlingen van Leerdorp Elst ook bij ons stage lopen?

Antwoord:

Jazeker. Het is juist de bedoeling om het leren in en van de praktijk, zeker voor de eerste schooljaren, niet te beperken tot alleen het werk in bedrijven. Leerlingen kunnen goede ervaring en kennis opdoen in stages of projecten bij bijvoorbeeld culturele of sportverenigingen, in de bibliotheek of het theater. Samen met de leerling en de school wordt naar een goede vorm gezocht.

Vraag:

Welke sectoren en beroepsopleidingen komen er in Leerdorp Elst?

Antwoord:

Leerdorp Elst biedt een breed opleidingsaanbod uit de sectoren zorg en welzijn, economie en techniek. Het oude onderscheid tussen sectoren en afdelingen wordt losgelaten. In samenwerking met andere onderdelen van Arevo en roc Rijn IJssel worden die opleidingen aangeboden, die het best aansluiten bij de regionale arbeidsmarkt. De keuze wordt in overleg met bedrijven en instellingen in de regio gemaakt.

Vraag:

Ons bedrijf zit buiten Elst. Kunnen wij toch meedoen?

Antwoord:

Natuurlijk! Leerdorp Elst heeft zijn wortels in de gemeenschap Elst en wil alle bedrijven en instellingen daar aan zich binden. Maar het werkgebied is groter dan alleen Elst zelf: bedrijven uit de regio zijn van harte welkom. Het

belangrijkste is dat de ideeën van Leerdorp Elst aanspreken en dat men mee wil werken aan sterker beroepsonderwijs.

Vraag:

Het plan om ook jonge leerlingen, zeg maar vmbo-ers, op stages te sturen snap ik wel, maar eerlijk gezegd hebben wij liever mbo-ers van de lange opleiding of hbo-ers.

Antwoord:

Dat is wel begrijpelijk. Een bijna afgestudeerde mbo-er heeft een bedrijf waarschijnlijk meer te bieden dan een 13-jarige, die nog op zoek is naar een beroep dat hem aanspreekt. Leerdorp Elst werkt samen met de Hogeschool Arnhem Nijmegen en wil gezamenlijke projecten ontwikkelen, zodat hbo-ers samen met de leerlingen van Leerdorp Elst werken. Maar daarmee is de vraag van die 13-jarige nog niet opgelost. Leerdorp Elst is gebaseerd op de overtuiging dat het leren van een beroep begint als de leerling, op twaalfjarige leeftijd, voor het eerst op school komt. Dan wordt het fundament gelegd door stap voor stap toe te werken naar een goede, gemotiveerde opleidings- en beroepskeuze. Die keuze kan alleen gemaakt worden als de leerling de kans krijgt om in de praktijk te zien en te ervaren hoe werk, bedrijven en beroepen eruit zien. Door leerlingen die mogelijkheden te bieden zullen uiteindelijk niet alleen het beroepsonderwijs, maar vooral ook de jongere zelf en het bedrijfsleven in de regio profiteren.

5. Flexibel leerproces

Leren als reis

In het concept Leerdorp gaat de leerling, zodra hij of zij het voortgezet onderwijs binnenkomt, op een reis. Hoe die reis gaat verlopen en langs welke wegen is nog grotendeels onbekend op dat moment. Zeker is wel dat de leerling de reis zal afsluiten met een beroepskwalificatie, een diploma dat toegang verschaft tot de arbeidsmarkt en met een koffer vol competenties en ervaringen. De metafoer van de reis helpt om een aantal principes van het concept Leerdorp duidelijk te maken. Zo presenteren we de school als reisbureau, praten we over reisleiders en -begeleiders, over groepspreizen en individuele tochten, over strandvakanties en ontdekkingsstochten. We gebruiken de metafoer van de reis ook om aan te geven dat de leerling - ook letterlijk - op pad gaat en nieuwe omgevingen ontdekt. Meer en meer zal de leerling op reis zijn buiten de muren van de school. Een cruciale rol in de visie heeft het proces van creëren en realiseren van de leerreizen. De school is het reisbureau dat een brede waaier van reismogelijkheden aanbiedt, dat nieuwe reisdoelen en reissoorten bedenkt, maar dat ook bemiddelt tussen reismogelijkheden en -bestemmingen die zich aandienen en 'klanten' die een passende reis zoeken.

De leerdoelen

De leerling begint zijn studie als aan een lange reis. Een reis waarbij gedurende de tocht het einddoel gekozen wordt. De uitdaging van het onderwijsconcept ligt erin telkens passende reisroutes en -vormen te kiezen. Flexibiliteit en diversiteit in het aanbod - waar nodig - moet het mogelijk maken verschillende typen leerlingen aan te spreken. De veelheid van reismogelijkheden geven de indruk van

oneindig veel wegen en bestemmingen. Het reisbureau heeft de hele wereld in de aanbieding.

Voor de leerling is die diversiteit waardevol, mits hij goed begeleid wordt in het maken van keuzes en het plannen en bijstellen van zijn reisroute. De school is de 'verkeerstoren', die de reis op afstand bewaakt, maar altijd nabij genoeg is om in te kunnen grijpen.

Onder die bovenlaag van oneindige mogelijkheden ligt een andere werkelijkheid. De bovenlaag met grote verscheidenheid aan leeromgevingen en -arrangementen is opgebouwd op een raster van extern vastgestelde leerdoelen en beoordelingscriteria. Het uiteindelijke doel van de reis is een beroepskwalificatie op een niveau dat past bij de leerling. Om een dergelijk diploma te halen, moet de leerling voldoen aan bepaalde eisen - hij moet over een bepaalde set van competenties beschikken. Hoe die set eruit ziet wordt deels door de school, deels door de leerling zelf en deels door regionale partners (bedrijven) van de school bepaald. Voor het grootste deel echter liggen de eisen vast in de landelijke kwalificatiestructuur. Voor het vmbo heeft de overheid de doelen vastgelegd en voor het mbo hebben onderwijs, sociale partners en overheid de eindkwalificaties bepaald.

In het concept Leerdorp is het einddoel van de beroepskwalificatie richtinggevend. Samen met tussenliggende doelen bepaalt het einddoel hoe het onderliggende raster eruit ziet. Met behulp van dat raster kunnen de school en de leerling een reisplan maken dat leidt tot een kwalificering als kapper, automonteur of verzorgende.

Het raster bepaalt waar zich de savepoints bevinden waar een leerling bepaalde verworven competenties kan (laten) toetsen, waarden en vaststellen.

In het concept Leerdorp worden de bestaande kwalificatienormen en -inhouden niet langer één-op-één vertaald in leerinhouden en leerdoelen. In plaats daarvan worden de normen en inhouden teruggebracht tot hun kern en vertaald in een zogenaamde kwalificatieonderlegger.

voor de leerwegen en de (competentiegerichte) kwalificatiestructuur van het mbo worden in de onderlegger op een begrijpelijke, samenhangende en toegankelijke wijze zichtbaar gemaakt.

Waarom is een kwalificatieonderlegger nodig?

De belangrijkste reden is dat de partners in het ontwerpproces - onderwijsteams, leerlingen en leerbedrijven - een stevig inhoudelijk houvast moeten hebben, een kompas bij het vorm geven van onderwijs. Daarbij gelden tenminste drie overwegingen:

- De formele leerdoelen zijn complex en relatief ontoegankelijk. Er zijn drie systemen: kerndoelen voor de onderbouw vmbo; examenprogramma's voor de bovenbouw vmbo; en de kwalificatiestructuur van het mbo. Het is de moeite waard om deze beter te ontsluiten.
- In de visie op Leerdorp Elst is een principiële keuze gemaakt om het ontwerpproces zo vorm te geven dat er een echte beroepskolom kan ontstaan in drie fasen: van oriëntatie via voorbereiding naar kwalificatie. Om dat mogelijk te maken moeten vanuit dit perspectief de formele eisen van de drie verschillende fasen in samenhang worden gebracht.
- Het is in elk geval voor de algemene vakken in het vmbo een grote stap van doelen naar programma. Die stap zou vergemakkelijkt kunnen worden door de leerdoelen, waar mogelijk, te koppelen aan persoonlijke, maatschappelijke en beroepsmatige competenties.

De kwalificatieonderlegger kan daarom vorm krijgen als een atlas van alle formele leerdoelen van leerdorp Elst. De kerndoelen basisvorming, de exameneisen

6. Volgen en vastleggen: het leermanagementsysteem

In Leerdorp Elst wordt het onderwijs vanuit de vragen van de leerling en het bedrijf ontwikkeld. De flexibiliteit die dit met zich meebrengt in de uitvoering van het onderwijs vraagt om een gestructureerd systeem van planning en beoordeling.

Wat is een leermanagementsysteem?

Een Leermanagementsysteem (LMS) is een instrument voor de ondersteuning van zowel het primaire proces (onderwijs verzorgen en volgen) als secundaire processen (faciliterend). Het LMS is een navigatiesysteem dat helpt de goede weg te vinden voor de ontwikkeling, begeleiding en advisering van de leerling. Het bestaat uit een cluster van instrumenten dat leerlingen en docenten helpt bij het kiezen en doorlopen van leerarrangementen en het evalueren en beoordelen van de voortgang (het zogenaamde tracking and tracing).

Het LMS combineert elementen van een leerlingvolgsysteem, portfolio en stageboek en omvat al het onderwijs dat de leerling meemaakt. Er wordt gemonitord hoe het staat met de ontwikkelingen van de leerlingen, de keuzes die daarbij gemaakt worden en wie daarbij welke actie heeft ondernomen. De centrale plaats hiervoor is het leerarrangementenbureau (LAB), de regiekamer van waaruit de routes van de leerlingen worden gevolgd en bewaakt. Niet om altijd te willen sturen - ook de leerling zelf heeft een belangrijke eigen inbreng - maar wel om in te kunnen grijpen als het dreigt mis te gaan. Een LMS helpt om te bepalen waar de leerling staat en hoe en langs welke weg hij zijn route kan vervolgen, waarbij in kaart gebracht wordt wat de begeleiders voor hem kunnen betekenen.

Leerlingen, docenten, leermeesters, management en anderen kunnen onderling afstemmen met als doel: het op elk moment kunnen zien wat er actueel in het Leerdorp Elst gebeurt.

Succesfactoren

- Door het gebruik van een LMS kunnen eenvoudig verbanden worden gelegd.
- De informatie rondom de leerling is compact en daardoor gemakkelijker te bewaren en te transporteren.
- De informatie rondom de leerling is overal beschikbaar waar een internet verbinding is. De gegevens zijn, mits goed gearchiveerd, nooit zoek of vergeten.
- Een LMS kan tegelijkertijd door meerdere personen worden bekeken.
- De (digitale) omgeving is leuk en werkt motiverend voor leerlingen.
- Het werken in een LMS draagt bij aan vaardigheden in het gebruik van ICT van leerlingen en docenten.
- Een LMS helpt om het werk van leerlingen en docenten te structureren.
- Een LMS is geschikt voor maatwerk en plaatsonafhankelijk leren.
- Door een LMS is het voor docenten mogelijk om leerlingen van afstand te begeleiden.
- De ontwikkelingen van het leerproces worden vastgelegd in een LMS en kunnen ingekeken worden.
- Het LMS is een goed hulpmiddel bij het plannen van leerarrangementen; door het gebruik van een LMS kunnen leerlingen hun eigen tempo en koers bepalen.

De leerling

Voordat een leerling een start maakt met de uitvoering van een leerarrangement, wordt eerst achterhaald wat de leerling-vraag is. Vervolgens wordt de koppeling gemaakt met geschikte leerarrangementen.

In het LMS kunnen drie leerroutes worden ontwikkeld die variëren in de mate van sturing. Het LMS ondersteunt in de uitvoering van leerarrangementen op eigen niveau, aansluitend bij de leerlingprofielen:

Minimale sturing

De leerling bepaalt zelf op welke wijze hij aan bepaalde competenties wil werken.

Maximale sturing

De leerling krijgt suggesties voor activiteiten en achtergrondinformatie bij kenmerkende situaties.

De fifty-fifty-variant

Deze leerroute zit tussen de eerste twee varianten in wat betreft sturing en suggesties.

Na verloop van tijd bouwt de leerling een portfolio op waarin zowel de ontwikkeling als beoordeling zijn vastgelegd. Naast concrete resultaten worden hierin ook de reflectie- en zelfevaluatiemomenten vastgelegd. Op deze manier kunnen leerlingen gevolgd worden in hun competentieontwikkeling en in de voortgang van de uitvoering van leerarrangementen (waar, wanneer, met wie, met welk resultaat, met welke bewijzen). Leerlingen bouwen dit portfolio zelf op, maar dat wil niet zeggen dat zij de enige zijn die een bijdrage hieraan leveren. Ook de begeleiders vanuit de school en het bedrijfsleven en medeleerlingen kunnen dit portfolio helpen vormgeven.

Vragen & Antwoorden: Vragen van leerlingen en ouders

Vraag:

Wat is Leerdorp Elst nu eigenlijk voor een school? Vmbo of mbo?

Antwoord:

Leerdorp Elst is een nieuw soort school, waarin vmbo en mbo zijn gecombineerd. Voorheen moest de leerling eerst een vmbo-diploma halen en dan naar een andere school om zijn mbo-diploma te halen. In Leerdorp Elst blijft de leerling op één school tot hij of zij het mbo-diploma heeft gehaald.

Vraag:

Wie zitten er achter het Leerdorp?

Antwoord:

Leerdorp Elst wordt uitgevoerd door Arevo en roc Rijn IJssel. Arevo is de scholengroep waartoe onder meer het Lorentz College en Olympus College behoren. Ook de school Het Westeraam in Elst behoort tot Arevo. Roc Rijn IJssel verzorgt het middelbaar beroepsonderwijs in Arnhem en grote delen van de regio. Beide scholen hebben heel veel ervaring met beroepsonderwijs (vmbo en mbo) en kennen Elst en de regio. Daarnaast wordt Leerdorp Elst ook gedragen door de Stichting Werkgevers Leerdorp Elst, waarin bedrijven en instellingen en ook de gemeente Overbetuwe samenwerken.

Vraag:

Als ik het goed begriip moeten de leerlingen veel in de praktijk leren. Hoe ziet een schooldag er voor een leerling uit?

Antwoord:

Het traditionele rooster met zes of meer vakken op een dag, onregelmatige tijden en tussenuren verdwijnt. Daarvoor in de plaats komt een vast weekrooster met vier onderwijsblokken per dag. Voor een deel krijgt de leerling gewoon les en voor een deel gaat hij de school uit om, onder begeleiding, praktijkopdrachten uit te voeren of stage te lopen. In de eerste leerjaren is het buitenschoolse deel nog beperkt, maar als de leerling echt een beroep gaat leren dan vormt de stage het belangrijkste deel van de opleiding.

Vraag:

Ik heb gehoord dat er in Leerdorp Elst niet meer met schoolvakken gewerkt wordt. Klopt dat? Dat kan toch niet?

Antwoord:

Het antwoord is ja en nee. Er wordt inderdaad niet meer gewerkt met losstaande vakken als wiskunde, biologie en Engels. In de plaats daarvan wordt de stof die leerlingen moeten leren geordend in een soort 'projecten', leerarrangementen genaamd. Zo'n leerarrangement neemt een aansprekende praktijksituatie als uitgangspunt. Alles wat de leerling moet leren wordt daaraan gekoppeld. Zo leert de leerling wat er geleerd moet worden, maar op een meer praktische en boeiende manier. De vakken verdwijnen dus wel in hun oude vorm, maar niet de kennis en vaardigheden uit die vakken!

Vraag:

Is Leerdorp Elst wel geschikt voor kinderen die niet zo goed kunnen leren en niet zo zelfstandig zijn?

Antwoord:

Het is één van de belangrijkste uitgangspunten van Leerdorp Elst, dat het geschikt moet zijn voor alle leerlingen. Juist door de oude vakken en vaste programma's los te laten kan Leerdorp Elst inspelen op de mogelijkheden en beperkingen, maar ook de belangstelling en vragen van de leerling. Omdat Leerdorp Elst alle niveaus en richtingen van het vmbo en mbo aanbiedt, is er altijd een passende leerweg te vinden. Leerlingen worden opgeleid om later als zelfstandige beroepsbeoefenaar te kunnen werken. Die zelfstandigheid hoort bij het vak en moet net als alle andere competenties geleerd worden. In Leerdorp Elst worden leerlingen zeer intensief gevolgd en begeleid. Zelfstandige en snel lerende leerlingen krijgen de ruimte. Leerlingen die meer hulp en tijd nodig hebben krijgen die ook!

Vraag:

Verdwijnt het vmbo-diploma nu helemaal?

Antwoord:

Het vmbo-diploma is nu vaak een lastig obstakel op weg naar een beroepsopleiding. Het examen stelt leerlingen vaak voor veel werk en een moeilijke opgave. Landelijk staat het vmbo-diploma daarom ter discussie. Iedereen is het er over eens dat het beroepsdiploma uiteindelijk belangrijker is om later werk te vinden.

In Leerdorp Elst blijft het mogelijk om een vmbo-diploma te behalen, wanneer dat gewenst is, bijvoorbeeld om na vier jaar de overstap naar het Havo te maken of om van school te wisselen. Voor het merendeel geldt echter dat het

vmbo-diploma niet langer nodig is: de leerling heeft bij het verlaten van Leerdorp Elst het beroepsdiploma (mbo).

Vraag:

Hoelang duurt de opleiding binnen Leerdorp Elst?

Antwoord:

In principe duurt de opleiding zes jaar. In die periode heeft de leerling vmbo en mbo afgerond. Door beter samen te werken met het bedrijfsleven en door het combineren van vmbo en mbo wordt tijdwinst geboekt. Sommige mbo-opleidingen duren nu vier jaar. Voor die opleidingen komt er mogelijk een zevende leerjaar.

Vraag:

Leerdorp Elst klinkt als een boeiend experiment. Dat is heel leuk, maar ik vraag me af of mijn kind daar nu al naar toe zou moeten?

Antwoord:

Als u bedoelt dat u geen experimenten wilt over het hoofd van uw kind, dan heeft u volkomen gelijk. Leerdorp Elst is geen revolutionair nieuw onderwijsconcept vol radicale ideeën. In Leerdorp Elst wordt gewerkt aan beter onderwijs, dat uw kind goed voorbereidt op een plek in de maatschappij en op de arbeidsmarkt. Overal in het land probeert men het beroepsonderwijs aantrekkelijker en beter te maken. Leerdorp Elst – en dat is wel bijzonder – maakt gebruik van die ervaringen en combineert die tot een vorm van onderwijs die het beste bijeenbrengt. Arevo en Rijn IJssel zetten ervaren docenten in en investeren ervaring, geld en menskracht in Leerdorp Elst. Geen experiment, wel een serieuze stap naar onderwijs dat leerlingen boeit, bindt en een plek geeft.

Vraag:

Ik hoor veel over de leerling, bedrijven en docenten. Hebben ouders ook nog een inbreng in Leerdorp Elst?

Antwoord:

Leerdorp Elst is wat ze in Engelstalige landen een community college noemen: een school van en voor de lokale gemeenschap. Belangrijk is natuurlijk de betrokkenheid van bedrijven en instellingen, maar evenzeer is de band met Elst en omgeving als geheel van belang. Dat geldt met name voor ouders van leerlingen. Deels hebben zij hun inbreng als ouder van de leerling, die op de hoogte wil blijven van de school en van de voortgang van zijn kind en die – waar nodig – ook mee wil praten over zaken die het leren van zijn kind betreffen. Deels zijn de ouders ook winkelier, kapper, bedrijfsleider, accountant of bejaardenverzorgster en kunnen zij mee helpen de band tussen Leerdorp en Elst te versterken.

7. Samen werken in onderwijsteams

Docenten

In Leerdorp Elst zijn onderwijsteams verantwoordelijk voor het ontwerp, de verdere ontwikkeling, uitvoering en kwaliteitsbewaking van het onderwijs. De teams bestaan uit onderwijzend en onderwijsondersteunend personeel aangevuld met 'begeleiders en gastdocenten' van buiten de school. De onderwijsteams worden gedifferentieerd opgebouwd (assistenten, verschillende niveaus docenten) en kennen taakdifferentiatie op basis van inhoudelijke kennis (vakgebieden), ervaring en deskundigheid. De zelfsturende teams plannen en organiseren zelf de ontwikkeling en uitvoering van de leerarrangementen. Elk team heeft een kring van externen uit bedrijfsleven en maatschappelijk veld om zich heen, waarmee intensief wordt samengewerkt. Voor de individuele docent/assistent betekent de nieuwe werkvorm dat men minder vakgebonden is, in bepaalde rollen zal specialiseren en veel buiten de school moet opereren. De interactie met de leerling verandert navenant.

De nieuwe professionalisering van de docenten en andere medewerkers en de ontwikkeling van de onderwijsteams vormen een centrale innovatie in het project. Er wordt veel tijd en energie gestoken in het faciliteren van de deze innovatie (instrumentontwikkeling, professionalisering, begeleiding/coaching, evaluatie en terugkoppeling, nauwe samenwerking met lerarenopleidingen).

Stroomsgewijze organisatie

In de onderwijsvisie van Leerdorp Elst zijn docenten niet langer alleen maar vakspecialisten. Zij houden zich niet

alleen bezig met het verzorgen van hun lessen. Binnen Leerdorp Elst werken docenten van verschillende vakken aan de ontwikkeling, organisatie en uitvoering van het nieuwe onderwijs. De ontwikkeling naar nieuwe rollen en functies vraagt om een andere organisatie van het personeel.

Daarom worden docenten georganiseerd in onderwijsteams die verantwoordelijk zijn voor een groep leerlingen (ongeveer 100 leerlingen). In deze teams worden alle inhoudelijke en organisatorische zaken besproken en opgelost. Een dergelijke organisatievorm waarin de uitvoering van de processen in de front- en backoffice in dezelfde handen is, wordt ook wel een stroomsgewijze organisatie genoemd.

De stroomsgewijze organisatie kan aan de hand van de volgende kenmerken worden beschreven:

- De organisatie is klant- en productgericht geconcentreerd, in plaats van functioneel. Niet de vakdisciplines van de docenten, maar het onderwijs in de leerarrangementen staat voorop.
- De uitvoering is niet gespecialiseerd: voorbereiden, uitvoeren en ondersteuning zijn in dezelfde handen
- De uitvoering is niet gesplitst: er wordt zo veel mogelijk met brede taken gewerkt. Uitvoering en regeling worden zo veel mogelijk door dezelfde personen gedaan.
- De teams zijn verantwoordelijk voor het gehele, integrale werkproces en niet voor losstaande onderdelen ervan.

Dit organisatieprincipe maakt de uitvoerende functies complexer: voor de docent betekent dit dat er meer van hem wordt verwacht dan het verzorgen van zijn lessen. In de uitvoering moet hij zich ook bezig houden met bijvoorbeeld de ontwikkeling van leerarrangementen en er moet worden meegedacht in het besturen van het proces.

Met het complexer worden van de functies, neemt de complexiteit van de organisatie af. Omdat iedereen overal van op de hoogte is, is er aanzienlijk minder noodzaak tot afstemming en dit maakt de organisatie van het nieuwe leren gemakkelijker.

Arevo en Rijn IJssel

Voor Arevo en roc Rijn IJssel is Leerdorp Elst om verschillende redenen een zeer belangrijke strategische innovatie. Op de eerste plaats biedt het hen de mogelijkheid om voor de groeiende bevolking in het gebied tussen Arnhem en Nijmegen volwaardig en modern beroepsonderwijs aan te bieden. Op de tweede plaats worden in Leerdorp Elst veel van de innovatieve ideeën gebundeld die ook elders binnen beide instellingen worden toegepast. Zo is Leerdorp Elst deels een proeftuin en deels een mogelijk vliegwiel voor bredere onderwijsvernieuwing. Nadrukkelijk willen Arevo en roc Rijn IJssel Leerdorp Elst niet los van hun andere scholen en afdelingen ontwikkelen. Wat in Elst wordt ontwikkeld moet ook ten dienste staan van de andere onderdelen en omgekeerd kan in Leerdorp veel geleerd worden van innovaties die elders binnen Arevo en Rijn IJssel zijn opgezet. Zo worden vanuit Arevo en Rijn IJssel ervaren docenten en projectleiders ingezet in Elst en zullen op termijn docenten uit het Leerdorp hun ervaringen ook overbrengen in onderwijsteams op de andere scholen van Arevo en Rijn IJssel.

Het hoger beroepsonderwijs

In het projectplan heeft de Hogeschool Arnhem Nijmegen (HAN) een rol in het creëren van verbindingen tussen de opleidingen binnen Leerdorp Elst (mbo-niveau) en de opleidingen van de HAN (hbo-niveau). In Leerdorp Elst

staan de leerarrangementen centraal: bedrijfsprojecten en stages in allerlei vormen en voor leerlingen in alle leerjaren. Het plan is om in een deel van de leerarrangementen inzet van mbo- en hbo-studenten - en wellicht ook vmbo-leerlingen - te combineren, bijvoorbeeld voor de uitvoering van gezamenlijke bedrijfsprojecten. Leerdorp Elst beoogt een ingrijpende pedagogisch-didactische vernieuwing met grote impact voor de rol van de docent. Op dit vlak wordt samenwerking ontwikkeld met de lerarenopleidingen van de HAN. Tot slot omvat het concept Leerdorp Elst niet alleen een onderwijscomponent. Het centrale begrip learning community verwijst ook naar nauwe verbindingen met bedrijvigheid en maatschappelijke activiteiten. Leerdorp Elst wil ook rol gaan spelen in het beantwoorden van scholingsbehoeften van bedrijven. In het bijzonder wil Leerdorp Elst aandacht besteden aan het thema ondernemerschap en studenten laten kennis maken met startende ondernemers. Op dit punt wordt nadrukkelijk samenwerking met de HAN gezocht.

8. Leerdorp Elst 2005-2008: van visie naar realisatie

Leerdorp Elst is een veel omvattend vernieuwingsconcept. Op veel verschillende terreinen worden nieuwe ideeën, instrumenten, samenwerking en programma's ontwikkeld. In dit hoofdstuk wordt in kort bestek een overzicht gegeven van het projectplan voor de realisatie van Leerdorp Elst.

Het projectplan Leerdorp Elst

Voor de realisatie van Leerdorp Elst is een projectplan ontwikkeld. Het plan omvat drie jaren en loopt van maart 2005 tot maart 2008. In die drie jaar wordt de basis gelegd voor Leerdorp Elst. Er worden instrumenten en programma's (leerarrangementen) ontwikkeld, onderwijsteams geformeerd, contacten met bedrijven en instellingen opgebouwd en er wordt gestart met het in praktijk brengen van de nieuwe ideeën. Na drie jaar is Leerdorp Elst een feit: ongeveer 600 leerlingen volgen het onderwijs, talloze bedrijven en instellingen zijn actief betrokken en er zijn leerarrangementen ontwikkeld en beproefd voor zes complete leerjaren.

Het project plan bestaat uit vier fase:

- fase 1: opstartfase, doorlooptijd: maart 2005 tot augustus 2005
- fase 2: aanloopjaar, doorlooptijd: augustus 2005 tot augustus 2006
- fase 3: pilotjaar 1, doorlooptijd: augustus 2006 tot augustus 2007
- fase 4: pilotjaar 2, doorlooptijd: augustus 2007 tot maart 2008

Centraal in het project staat de ontwikkeling van de leerarrangementen. De voorbereidende ontwikkeling

in het project (fase 1 en 2) heeft als hoofddoel om het instrumentarium en de infrastructuur te ontwikkelen die de onderwijsteams nodig hebben om met de leerarrangementen te kunnen werken.

Wanneer de instrumenten en infrastructuur aanwezig zijn, kan gestart worden met het in de praktijk daadwerkelijk ontwikkelen en toepassen van leerarrangementen (fase 3 en 4). Dat kan alleen in de situatie waarin onderwijsteams, leerlingen en bedrijven gezamenlijk aan het werk kunnen.

In pilotjaar 1 wordt gestart met drie leerjaren:

- leerjaar 1 (voorheen 1e jaar onderbouw vmbo),
- leerjaar 3 (voorheen 1e jaar bovenbouw, 3e jaar vmbo) en
- leerjaar 5 (voorheen 1e jaar mbo).

Elke leerjaar omvat circa honderd leerlingen. In pilotjaar 2 wordt gestart met de leerjaren 2, 4 en 6. Na afronding van het tweede pilotjaar zijn voor alle zes leerjaren leerarrangementen ontwikkeld, waarop in de volgende jaren voortgebouwd kan worden.

Innovatiearrangement

Leerdorp Elst is één van de zestien innovatieprojecten in Nederland die door Het Platform Beroepsonderwijs zijn geselecteerd voor subsidiëring in het kader van het Innovatiearrangement 2004. Een onafhankelijke jury heeft het plan Leerdorp Elst positief gewaardeerd en een subsidie toegekend van 1 miljoen euro, voor een periode van drie jaar. De positieve beoordeling van het projectplan Leerdorp Elst door de jury van het Innovatiearrangement heeft belangrijke voordelen. Honorering van het plan betekent een extra financiële impuls voor de ontwikkeling van Leerdorp Elst. Het project krijgt daarnaast landelijke bekendheid en uitstraling en verbinding met andere innovatieprojecten in Nederland.

Investeringsen

Realisatie van Leerdorp Elst vraagt omvangrijke investeringen. Het projectplan heeft een begroting van bijna 3,5 miljoen euro. De werkelijke investeringen zijn nog groter wanneer ook de regulier bekostigde inzet van onderwijspersoneel en de investeringen in huisvesting meegerekend worden. De kosten worden gedragen door de beide onderwijsinstellingen, door bedrijven en instellingen (via met name hun inzet in stages en bedrijfsprojecten) en door de eerder genoemde subsidie Innovatiearrangement. Na de projectperiode van drie jaar, waarin de eerste ontwikkeling centraal staat, 'draait' Leerdorp Elst met reguliere onderwijsbekostiging.

Vorbereidingen

Leerdorp Elst is een verzameling van ideeën en concepten. Om daadwerkelijk in onderwijsteams met leerlingen en bedrijven aan de slag te kunnen, moeten de ideeën omgezet worden in concrete, praktische manieren van werken. Wat is precies een leerarrangement? Hoe verhoudt een leerarrangement zich tot eindtermen en kwalificatieprofielen? Via welke stappen kan een leerarrangement worden gemaakt? Welke concrete mogelijkheden zijn er om leerlingen in bedrijven en instellingen praktijkervaring op te laten doen? Hoe ziet het leermanagementsysteem eruit? Hoe zijn de onderwijsteams samengesteld?

Op al die vragen moet, deels vooraf en deels werkende weg, een antwoord worden gevonden. Voor een groot deel kan dat alleen in de praktijk, samen met docenten, leerlingen en bedrijven. Tegelijkertijd kan niemand het zich veroorloven om het onderwijs voor leerlingen als een

experiment te beschouwen. Er wordt dan ook veel tijd en energie gestoken in een zorgvuldige voorbereiding, alvorens in augustus 2006 het onderwijs van start gaat.

In de voorbereiding gaan werkgroepen aan de gang om instrumenten, protocollen, voorbeelden en werkplannen te ontwikkelen. Onderwijsteams worden samengesteld en getraind. Bedrijven en instellingen worden vanaf de start betrokken bij alle aspecten en gevraagd actief mee te denken over de invulling van de leerarrangementen.

Gedurende het aanloopjaar worden korte pilotprojecten uitgevoerd, zowel in Elst, als bij de andere onderdelen van Arevo en roc Rijn IJssel. Het doel is om praktische ervaringen op te doen met aspecten van het nieuwe onderwijsconcept. Voor docenten en anderen bieden de pilots de mogelijkheid om toe te groeien naar de start van Leerdorp Elst. Het accent in de pilots ligt op de ontwikkeling en invulling van (aanzetten tot) leerarrangementen.

Start van Leerdorp Elst

Het onderwijs volgens de Leerdorp-visie start in het schooljaar 2006-2007. Drie leerjaren van elk ongeveer honderd leerlingen beginnen met hun leerarrangementen. Met name door de innovatiesubsidie voor het project is er veel extra tijd beschikbaar om in het eerste jaar te investeren in begeleiding en training. Er is deskundige ondersteuning voor de onderwijsteams.

Er wordt gestart met drie leerjaren (zie hiervoor), zodat leerlingen op verschillende niveaus kunnen insteken en van begin af aan zowel het vmbo als mbo betrokken is.

In het tweede pilotjaar, schooljaar 2007-2008, stromen de leerlingen door en stromen nieuwe leerlingen in. In dat jaar zijn er zes leerjaargroepen aan het werk. Het project eindigt volgens het plan in maart 2008, halverwege het schooljaar. Alle onderwijsteams hebben dan ruim een jaar

ervaring met de ontwikkeling van leerarrangementen en ervaring met het nieuwe onderwijs. Er is een omvangrijk programma voor professionalisering uitgevoerd en veel tijd geïnvesteerd in de begeleiding van leermeesters, praktijkbegeleiders en andere betrokkenen buiten de school. Alle ontwikkelde instrumenten zijn in de praktijk beproefd en waar nodig bijgesteld. Leerdorp Elst heeft een eigen plek en een eigen gezicht gekregen.

Evaluatie en overdracht

Gedurende het gehele project speelt evaluatie een grote rol. Er wordt een dubbele aanpak gevolgd. Er zijn interne evaluaties, die integraal deel uit maken van het ontwikkelingsproces, gedurende de gehele looptijd. Deze worden dubbel gebruikt: primair binnen het proces zelf (gericht op proces en/of productverbetering), secundair voor externe verantwoording en evaluatie. De interne evaluaties worden schriftelijk gedocumenteerd, zodat een 'logboek' ontstaat waarin over de afzonderlijke processtappen evaluatieve informatie wordt gegeven. De projectmanager verzamelt en beheert de 'logboeken'. Daarnaast vindt er externe evaluatie plaats. Periodiek (per half jaar) worden de interne evaluaties voorgelegd aan een onafhankelijke externe onderzoeker die de evaluaties spiegelt aan de projectdoelen en -planning. De externe onderzoeker heeft de rol en functie van kritische volger en heeft de opdracht om gevraagd en ongevraagd commentaar te geven.

Interne communicatie speelt op allerlei vlakken binnen het project een belangrijke rol. Het behoort tot de taken van het Leerarrangementenbureau (LAB), de klankbordgroep werkgevers en het projectmanagement om expliciet bij

te dragen aan de communicatie tussen de partners in het project.

In de vertaling van opbrengsten van het project hebben de externe deskundigen in het project een taak. Zij zijn met name ook betrokken bij het telkens vastleggen van leerervaringen en het doorvertalen van de ervaringen naar het onderwijsconcept, de instrumenten en de infrastructuur. De concepten en instrumenten worden breed toegankelijk gemaakt via publicaties. Er wordt gezorgd voor een transfer van kennis en ervaringen van Leerdorp Elst naar de andere onderdelen van Arevo en roc Rijn IJssel (via kenniskringen, presentaties, nieuwsbrief enz.). Om de gemeenschap Elst te betrekken bij Leerdorp wordt, in samenspraak met plaatselijke partijen (gemeente, ondernemers, primair onderwijs enz.) gekeken hoe en op welke momenten informatie over Leerdorp kan worden gegeven en hoe omgekeerd anderen in contact kunnen komen met Leerdorp.

